

mégis... kisebbségeink gyűlöltek és gyűlölnek bennünket. A száj elé tartott nagy darab kenyérben csontot és a felkínált barátságunkban gyöngeséget látnak. Vajjon a kisebbséget elnyomó magyarokról mit mondanak ma a verseciek, amikor Herczeg Ferencet, városuk szülöttét, a német származású nagy magyar író, tiltakozása ellenére, az egész ország meleg szeretettel ünnepli? És mit mondanak az elnyomó magyarokról a többiek?

„A boldog nyugati népeknél befejeződött a fajok keveredésének folyamata, mielőtt még a népek féltékeny versengése tudományt csinált volna a fajgyűlöletből. Nálunk a folyamat még útban van” — írja Herczeg Ferenc. És nem egészen rajtunk múlott, hogy ez még nem történt meg.

Amikor az ősz költőt a **DMKE** nevében tisztelettel köszönhettem a nyolcvan év szédítő magasságába és mélységébe tekintve, kérhetünk-e mást a népek és világok sorsának intézőjétől, mint azt, hogy egészségben megérje a Délvidék végleges megtérését és megbékélését a magunk békéjével. Hogy majd vele együtt idézhessük Vörösmarty szavait:

Előttünk egy nemzet sorsa áll.
Ha azt kivittük a mély süllyedésből
S a szellemharcok tiszta sugaránál
Oly magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük élet, áldomásaidat,
Ez jó multság, férfi munka volt!”

MADÁCSY LÁSZLÓ

Ujvidék

UJVIDÉK, a legmodernebb magyar vidéki város, a kanyargó Duna simogató ölében fekszik. Három oldalról veszi körül a Keletre tartó folyam, amely mintha csak azért szenvedne törest a város határában, hogy tovább időzzék a nyugati kultúra utolsó állomásán. Szemben, a Duna tulsó partján, a festői Fruskagóra és a történelmi nevezetességű Pétervárad vára néznek a városra, amelynek élete a dunai és belső forgalom színes képeit, zaját, élénkségét és a város élniakarását vetíti a szemlélődő elé.

Ujvidék földjén is átszáguldott a történelem vihara; látta földjén a barbár és harcos jazigokat, akikkel véres csatákat vívtak a gyarmatosító rómaiak; itt jártak a gótok, hunok és a gepidák, avarak is. Az isteni rendelés azonban a történelemnek csak egy villanásnyi idejét szánta számukra, hogy elsöpörje őket pusztító viharával erről a földről, amelyet más népek tartogattott.

A IX. század végén megjelentek Ujvidék területén is a honfoglaló magyarok és rövid idő alatt az itt élő, kisebb-nagyobb csoportokat alakító szlávok teljesen beleolvadt a magyarságba. A vá-

ros történetéről a honfoglalást követő első századokban semmit sem tudunk: csak a XIII. századból vannak biztos adataink arról, hogy a mai Ujvidék területén virágzó magyar falvak voltak. Itt találjuk Pétervárad, Zajol, Csenej, Bivalyos, Baksa, Vásárosvárad, Mortályos községeket. E hely első földesura Töre volt, akinek fia: Tőrefi Péter, IV. Béla anyját, Gertrudot megölte. Ez az állítás nem feltevés, hanem királyi okirattal igazolható. Világosan kiténik ez a tény IV. Béla 1267-ben kelt adományleveléből, amellyel Tőrefi Péter birtokait elkobozza és a ciszterciák bélakuti, illetve péterváradi apátságának adja azzal az indokolással, hogy Tőrefi Péter a király anyját megölte. Bánk bán csak segédkezett Péternek, mert féltette — vele együtt — az országot a királyné által annyira kedvelt idegenek befolyásától. Minden bizonnyal Pétervárad is Pétertől vette a nevét. Ezt a nevet először a mai város területén volt egyik település viselte; később azonban a szemben lévő, mai Pétervárad felépülésével ez kapta meg a régi nevet, míg a régi Pétervárad Ó-Pétervárad lett. Pétervárad nevét először ugyancsak IV. Béla oklevelében találjuk meg. Idők folyamán eltűnt az Ó-Pétervárad név, amelyet minden bizonnyal a település nagy forgalma és élénk vásárai folytán a Vásárosvárad név váltott fel.

Pétervárad vára a feltevések szerint a tatárjárás után épült; fontossága idők folytán egyre emelkedett. Mátyás király maga is többször megfordult itt; a várat Várad Péter kalocsai érseknek adta, akit később Mátyás bebörtönöztetett és így ez a fontos végvár gazda nélkül maradt. Mikor Mátyás halálával Várad Péter kiszabadult, — azonnal hozzálátott a vár megerősítéséhez. A józanul gondolkodók nagyon jól látták, hogy az ország kapuja Pétervárad és ha a török ezen a kapun benyomul, — az egész országot magáénak mondhatja. Maga II. Ulászló is többször megfordult a várban és hetekig ott tartózkodott, személyesen irányítva a megerősítési munkálatokat. Az országgyűlés Tomori Pál kalocsai érseket bizta meg a déli végek főkapitányságával, aki Péterváradot választotta székhelyéül. A várat azonban nem tudta kellően megerősíteni, mert a királytól, aki ostoba és irigy tanácsadóira hallgatott, csak ígéretet kapott pénz helyett. Amikor a segítség megérkezett, már késő volt átköltözni Vásárosváradra s így a 4.000 főnyi védősereg elkeseredett és hősie harcának csak tétlen tanuja lehetett. A 90 főre leolvadt védősereg végül is feladta a várat, amely a hatalmas török sereg zsákmányává vált. Megnyílt tehát a kapu az ország belseje felé, — a hagyományossá vált irigység, átkos viszály és késedelmeskedés következtében. A déli végvár eleste így az ország temetője lett.

A török hódítás elpusztította az itt virágzott falvakat és megsemmisítette a magyarságot, amely a szó szoros értelmében őrtárlója volt a kereszténységnek és a nyugati kultúrának egyaránt. A török megszállás évei alatt fejlődésről szó sem lehetett. Kitakarodásuk után az akkor már Pétervárad Sánchnak nevezett mezővárosban részint a szerb granicsárok, részint pedig a szerb polgárság helyezkedett el. A szerbek első nagyobb csoportja 1694-ben jött az ország területére Csarnojevics Arzén ipeki pátriarka vezetésével. Ideiglenesnek indult letelepedésük véglegessé vált. Az almási vége-

ken 1717—18-ban az almási szerbek telepedtek le és még egy nagyobb arányú letelepedés történt 1738-ban, amikor német és szerb kereskedők és iparosok tömegesen telepedtek le a nagyobb biztonságot nyújtó mezővárosban. Németek már előbb is voltak a városban; a német katonasággal számos iparos és kereskedő jött ide, de ez a bevándorlás rendkívül megnövelte a számukat. A magyarság csak lassan helyezkedett el, mert először ki kellett hevernie a törökök által okozott pusztításokat és vérveszteséget.

A Péterváradai Sánc egyébként a határőrvidéki főkapitányság székhelye is volt s így a város polgári és katonai szervezettel rendelkezett. A polgárság élén felváltva német és szerb bíró állott. A szerb granicsárok derekasan megállták a helyüket és amikor a határőrvidéki főkapitányság megszűnt, egy részük véglegesen a városban akart letelepedni és kérte polgárosítását. A város lakossága küldöttséget is menesztett a kancelláriához, amelytől szab. kir. rangot és új nevet kértek a város számára. Mária Terézia szívesen tett eleget ennek a kérésnek, — emlékezve a város által a sziléziai háborúra adott 80.000 forint kölcsönre. Sajátkezűleg írta rá a kérvényre a „placet“-et és a város új nevét, amelyet „Neoplanta-Ujvidék“ névben állapított meg.

Az új szab. kir. város vezetőségének első feladata volt, hogy a város határában lévő és rendelkezésre álló külterületeket, valamint a belterületeket felossza. Mária Terézia ugyanis kincstári földekben fizette vissza a hadicélokra kölcsönadott 80.000 forintot. A földek ára lánconként (egy lánca=2.500 négyszögöl) öt forint volt. A felosztásra kerülő 12.000 lánca föld túlnyomó része szerb kézbe került, mert hiszen a lakosság földműveléssel foglalkozó része is túlnyomó részben szerb volt. A németek kereskedők és iparosok voltak s csak elenyésző részük foglalkozott földműveléssel. A magyarság pedig szegény volt s a mellett számbelileg jelentéktelen. Így a földosztásból kimaradt. A futaki uradalomtól később visszaperelt földet már lánconkénti nyolc forintos áron bocsátották áruba azok részére, akiknek földjük nem volt, ipart nem üztek és az előző földosztásból nem részesültek. Ennek a juttatásnak részesei ugyancsak szerbek és németek voltak s ezért ma az a helyzet, hogy a város 27.000 hold határából — a belsőségeket leszámítva — mindössze 450 hold van magyar kézen.

Ujvidék fejlődését nagyban elősegítették a szab. kir. városi ranggal járó előnyök, bár kedvező földrajzi fekvése egyébként is megszabta fejlődésének irányait. A szerb lakosságnak a város fejlődésében kétségtelen érdemei voltak s ezért a város katolikus lakossága írásban is biztosította számukra az egyenlő jogokat. *A fejlődés 1848-ig a legnagyobb egyetértésben és összefogásban történt és a többnyelvű lakosság vállaltva munkálkodott a város fejlődésének előmozdításán.* A német és szerb lakosság különösen élénk kereskedelmet és ipart teremtett és ez volt a város fejlődésének legbiztosabb irányvonala.

1848-ban hirtelen végeszakadt a békés fejlődésnek és pusztulás köszöntött a száz éves békés fejlődésben megcsinosodott városra. A szerbek a kamarilla izgatása folytán a császári udvarral tartottak és a

magyarság ellen fordultak a szabadságért folytatott önvédelmi harcunkban. Amikor Jellasics benyomult a városba és a hajóhidak felrobbantásával az Ujvidék és Pétervárad közötti összeköttetést megakarta szüntetni, — Kiss Pál, péterváradai várparancsnok megnyitotta a tüzet a vár összes ágyuiból az ellenséges seregre és a városra, amely 1849 június 12.-én rövid pár óra alatt rom és üszök lett. Elpusztultak úgyszólván összes középületei és magánépületeinek legnagyobb része, lakóinak többsége elmenekült és úgy látszott, hogy a dunai végvár sorsa végleg megpecsételődött. A kormány segítségére sietett a városnak, amely másfélmillió forintos kölcsönrel még szebbé épült, de a régi egyetértés és együttműködés a rom és hamu alatt maradt.

A város rendkívül fontos földrajzi helyzete, lakóinak páratlan ügyessége és szorgalma, törhetetlen akarata hamar eltakarította a romokat és rövid idő alatt visszaszerezte a Délvidéken addig is tartott vezetőszerpét. Kulturális élete, gyári és kézműipara, kereskedelme, de társadalmi élete is mély gyökereket eresztett és egy-két évtized alatt behozta évszázados munkájának veszteségeit. Fejlődésére mi sem jellemzőbb, mint az a körülmény, hogy míg 1910-ben csak 31.000, 1930-ban már 64.000 lakosa volt, — a visszacsatolás előtt közvetlenül pedig közel 75.000.

Ujvidéket a trianoni békeparancs Jugoszláviához csatolta. Tagadhatatlan, hogy a város a megszállás alatt nagyon sokat fejlődött. A megszállás esztendei alatt Ujvidék volt a leggazdagabb Bánság, a Dunabánság székhelye, amelyet a szerbek „szerb Athénnek” akartak építeni. Egész városrészek épültek ott, ahol azelőtt mocsaras árterület volt; palotasorok emelkednek ott, ahol azelőtt mezőségek voltak: ennek a városnak fejlődnie kellett, mert a megszálló uralom a legalkalmasabbnak tartott helyen akarta a legerősebb szellemi, közigazgatási és gazdasági végvárát megépíteni. Hiszen ebben a városban működött és működik ma is a Szerb Matica, amely a szerbség legnagyobb és többmillió pengős vagyonnal rendelkező leggazdagabb kulturális egyesülete. Ebben a városban működött 23 éven keresztül 2.600.000 lakos életének igazgatására szolgáló kulturális, gazdasági, kereskedelmi, közlekedésügyi és közigazgatási hivatalok egész sora. Különösen megerősödött a kereskedelem és ipar ezekben az időkben s természetszerűleg megnövekedett a szerb kereskedők, nagy- és kisiparosok száma. A magyarság szegény volt és szegény maradt. Számuk a megszállás alatt nem fogyott, hanem inkább növekedett, aminek az a természetes magyarázata, hogy a szerb földbirtokpolitika folytán munka nélkül maradt magyar földművesek Ujvidékre, az ipari és kereskedelmi központba nyomultak, ahol mint gyári munkások és napszámosok helyezkedtek el. Voltak ugyan jönevű magyar kereskedők és iparosok, de rendkívül sok nehézséggel kellett megküzdeniök az érvényesülésért. Meg kell jegyeznünk még, hogy a megszállás esztendei alatt kötelező volt az államnyelv használata és 1932 óta egyetlen iskolában sem nyílt alkalom a magyar nyelven való tanulásra. Ilyen körülmények között a magyar értelmiség súlyos helyzetbe került; a legnagyobb erőfeszítéssel tudta csak kisebb részben iskolai tanulmányait elvégezni, míg nagyobb része

kénytelen volt az elemivel, jobb esetben a középiskola négy osztályának elvégzésével megelégedni. Épen ezért a közhivatali állások is csak igen gyéren nyitlak meg a magyarság számára és csak a kisebb állásokban helyezkedhettek el magyarok. A magyarság azokba a magyar egyesületekbe tömörült, amelyeket engedélyezett a megszálló hatalom. Ez a négy-öt egyesület volt a magyar nyelv, a magyar kultúra fellegvéra, a magyar dal otthona és az összetartozandóság tudatának erősítője. A Katolikus Jótékony Nőegyesület, a Polgári Magyar Daloskör, a Darányi Telepi Gazda- és Olvasókör, a Református Olvasókör, a Beltéri- és a Külső Katolikus Kör, a felszabadulás előtti évben pedig a Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség voltak a magyar szó, a testvéri érzés és a boldogabb jövő hordozói.

A FELSZABADULÁS IDEJÉBEN a város lakossága természet-szerűleg megfogyatkozott, másrészt pedig kicserélődött. Kb. 1500 volt az üres lakások száma, de ma már alig akad üres lakás. A város lakossága a népszámlálás óta is erősen növekedett és óvatos becslések szerint 65.000-re tehető. Valójában tehát nem nagy a csökkenés a megszállás alatti lakossággal szemben, mert akkor még Pétervárad is Ujvidékhez tartozott és lakóit is ideszámolták. A lakosság abszolút többségben magyar: 33.000, a szerbek száma 18.000, a németeké 7.000; a fennmaradó rész pedig horvát, tót, orosz stb. Valási megoszlása: r. kat. 33.000, g. kel. 18.000, ref. 4000, evangélikus 3.800; lakosainak többi része pedig zsidó, ókatolikus, stb.

A közigazgatás igen fontos feladatát képezte a gyárüzemek fenntartása. Ujvidék gyárváros, amelynek 83 gyárában több mint 15.000 munkás és tisztviselő talál kenyeret. Ezek a gyárak ma is működnek, sőt számuk meg is szaporodott, — bizonyosságául a magyar életerőnek és élniakarásnak. Budapestet és egy-két pestkörnyéki várost leszámítva, ma Ujvidék az ország legnagyobb gyárvárosa, ahol a fejlődés határtalan lehetőségei állnak rendelkezésre. Egymásután nyilnak az új magyar üzletek és műhelyek, nem a más nemzetiségűek elnyomásával, hanem azért, mert lehetőség kínálkozik rá. A törvényszerinti feltételek fennforgása esetén a város minden polgára egyformán jogosult a minden polgárt megillető jogok kiszolgáltatásának igénylésére, mert a magyar közigazgatást a szentistváni állameszmében megtestesült egyenlő elbánás elve és az ezeréves hagyományok tisztelete hatja át. Természetes azonban az, hogy a város legszegényebb és eddig legmostohábban kezelt rétege, a magyarság az, amely a legtöbb segítségre szorul. Épen ezért különös gondját képezi a közigazgatásnak, hogy a magyarságot földhöz juttassa, hogy ez által a primórtermelés, amelyet a kedvezőbb éghajlati viszonyok megkövetelnek, minél nagyobb mértékben megvalósítható legyen. A szintiszta magyarság által lakott Darányi telepen ez az akció máris komoly eredményeket hozott és a kiosztott több száz kis parcellán folytatott hozzáértő munka a telep oly sokat szenvedett és teljesen elszegényedett magyarságának gazdasági megerősödését jelenti. Az O.N.Cs.A. útján máris több magyar család részesült házzuttatásban; folyik a kedvezményes vetőmag és egyéb

gazdasági juttatások megállapítása és kiosztása is. Természetesen leg a magyarság most már nagyobb arányban vesz részt az iparjogosítványokban, közszállításokban, a közszolgáltatásban és szabad pályákon is, amely körülmény a város magyarságának jelentős megerősödését segíti elő.

Különösen nagy feladatot jelentett a kulturális szükségletek kielégítése. A jugoszláv uralom nem épített iskolákat — három elemi iskola kivételével — s így nagy feladatot jelentett a megnövekedett számú iskolák elhelyezése, annál is inkább, mert az iskolákat nagyobb részben alkalmatlan helyen helyezték el. Jelenleg 20 elemi iskola, 2 polgári iskola 4—4 párhuzamos osztállyal, kereskedelmi fiú és leányiskola, magyar fiúgimnázium, magyar leánygimnázium, koedukált szerb gimnázium, női ipariskola, középfokú ipariskola, középfokú mezőgazdasági tanintézet, tanítóképző (fiú), Délvidéki Konzervatórium és a Keleti Kereskedelmi Főiskola működik. A Főiskola, a Délvidéki Konzervatórium és a Mezőgazdasági Tanintézet új intézmények, de a női ipariskola is magasabb típusú intézet lett, mint azelőtt volt. A jugoszláv uralom idején nem volt magyarnyelvű iskola; a magyar tanítóképző intézet pedig Belgrádban volt s onnan költözött Ujvidékre, hogy az egész Délvidék számára innen bocsássa útjára a fiatal tanítónemzedéket.

Különös fontossága van a Keleti Kereskedelmi Főiskolának, amely hazánk egyetlen ilyen típusú főiskolája. Nem is lehetett volna ezt a főiskolát másutt felállítani, mint épen Ujvidéken, Nyugat és Kelet találkozáspontján, ezen az annyira fontos kereskedelmi és ipari gócpontban. A Főiskola létezése és munkája a Balkán, a Kelet felé mutat, amellyel való új és fokozottabb kereskedelmi kapcsolatok szinte korlátlan lehetőséget adnak, és ifjúságunk elhelyezkedését is a tágabb érvényesülési lehetőségek felé irányítják. A főiskolával új szint, új erőforrást kapott a város és ezen kívül az egész ország. Meg kell emlékeznünk a Délvidéki Konzervatóriumról, amely kiváló igazgatójának és művésztanárainak vezetésével alig másfél esztendő alatt olyan eredményeket ért el, amelyekre joggal lehetünk büszkéek. Közel 500 növendéket a magyar zenekultúra komoly megerősödését jelenti, s maga az intézet a Délvidék zenekultúrájának fontos alapja, minden a zenekultúrát érintő kezdeményezés forrása; eleven és folyton növekvő erőtényező, amelyre országos viszonylatban is számítani lehet és számítani kell. A Konzervatórium munkájához kapcsolódik szorosan a Filharmóniai Társaság munkája; munkájának eredményéről, művészi értékéről hangversenyei és a rádió beszélnék. Idekapcsolódik még az Ujvidéki Kórus is, melynek kezdő lépései is a legszebb eredményekre jogosítanak s a közelmúltban megtartott nagyszabású hangversenye a szakértők legteljesebb elismerését vívta ki. A Délvidéki Szépmíves Céh a bácskai képzőművészeket gyűjti össze, — biztosítja tagjai számára a nyilvánosságot; művésztelepe pedig a művészhajlamú fiatalság elindulási lehetősége. A fővárosban megtartott legutóbbi kiállítása meggyőzte az egész ország közönségét arról az értékes munkáról, amelyet a Szépmíves Céh végez. Különös jelentőséget nyer az egész Délvidéken és így Ujvidéken is az iskolánkívüli népművelés munkája. Nagyon sok

pótolnivalója van a magyarságnak. Ezt teljes egészében átérzi az Iskolánkívüli Népművelési Bizottság. Analfabéta tanfolyamok, elemi iskolai továbbképző tanfolyamok működnek, de amellet lehetőség van arra is, hogy a középiskola négy osztályát, vagy azon felüli tanulmányait is elvégezhessek a tanulni vágyók. Nagy számban állanak rendelkezésre a liceális előadások és előadássorozatok, de különösen ki kell emelnünk a bizottság által megszervezett Szabadegyetemet, amelynek rendkívüli sikerére mi sem jellemzőbb, mint az a körülmény, hogy a bizottság a szabadegyetem előadásaira 450 drb. 10 pengős jegyet helyezett el.

Kitünő munkát fejtenek ki az egyesületek: a Polgári Magyar Daloskör, a Beltéri Katolikus Kör, a Külső Katolikus Kör, a Református Olvasókör, a Cecilia Énekkar, Katolikus Jótékony Nőegylet, a Magdolna Gyermekotthon és végül, de nem utoljára a Darányi Telepi Gazda és Olvasókör, amely a magyarság legszervezettebb és tevékenyebb egysége a városban. Székhelye a most épült nagyszerű Kultúrházban van. A Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség közponja is Ujvidéken van. Ennek a 300.000 tagot számláló egyesületnek munkája szaokstályokban bonyolódik le s elévülhetetlen érdemei vannak a magyarság felemelésében, a szórványmagyarság megsegítésében és általában a délvidéki magyarság szellemi és gazdasági felemelésében.

A németek a Volksbund keretében élik szervezett életüket, amely hathatós, jól szervezett és minden erőt egy egységbe tömörít. A szerbség társadalmi egyesületei most kezdik meg újra működésüket; ezideig a Szerb Jótékony Nőegylet és a Szerb Olvasókör munkája indult meg, — de megindult a legnagyobb szerb kultúrintézmény, a Szerb Matica, munkája is.

Ezekben a nehéz időkben is hallatlan vitalitásról tesz tanúságot a város lakossága, amelynek főerejét intelligens iparos- és kereskedőtársadalma teszi. Az Ipartestületben, a Kereskedők Társulatában és különösen a Baross Szövetség helyi Fiókjában rendkívül értékes alkotó munka folyik. A polgárság nem zárkózik el a köz érdekében hozandó áldozatoktól, mert fejlődő szellemű és nem az áldozatot, hanem az eredményt nézi.

A várost földrajzi helyzete, ipara és kereskedelme Délvidék vezetővárosává teszik s további fejlődésében nem akadályozza meg az a tény, hogy határszéli város lett, mert hivatása, szerepe és helyzete változatlan maradt. Eddig is Délvidék kikötője volt, a közel jövőben pedig a Nemzeti és Szabadkikötő építését kezdi meg s ezzel kereskedelmének kapuja még inkább kitárul a Balkán és Kelet felől jövő áruk befogadására és közvetítésére. Vitéz Bornemissza Félix, a m. kir. Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat igazgatója a „Szabadkikötőink és a Balkán“ című alapos tanulmányában* rendkívül fontosnak tartja az ujvidéki szabadkikötő mielőbbi megépítését, mert „Ujvidék nemcsak egy igen gazdag gazdasági terület közlekedési gócpontja, hanem földrajzi helyzeténél fogva, kiinduló állomása a balkáni országok felé irányuló transito

* L. Délvidéki Szemle 1942. I. évf. 271. l. is.

forgalomnak. Ujvidék közlekedési adottságai is kitűnőek, hiszen egyrészt dunai kikötője — bár ismétlem, még primitív — fekvése szempontjából egészen jó, a rajta áthaladó vasútvonalak többirányban is nemzetközi jellegűek és ugyanez áll az odatorokolló és onnan továbbvezető közutakra is. Ujvidék kikötőjének fejlesztése egyik legfontosabb programmpontunk és a fejlesztési tervek készen állanak“. A m. kir. kormány ezeknek a terveknek keresztülvitelére egyelőre 150.000 pengőt utalt ki előlegül, ami azt bizonyítja, hogy a szabadkikötő, amely Ujvidék gazdasági életének hallatlan fellendülését fogja eredményezni, belátható időn belül megvalósul. Ebbe a fejlődésbe kapcsolódik bele a Keleti Kereskedelmi Főiskola is, amelynek célja, mint dr. vitéz Nagy Iván („Az Ujvidéki Keleti Kereskedelmi Főiskola és Hivatása“) írja: „a Kelet felé irányuló gazdasági forgalmunk számára egy új, életstílusában áldozatos lelkű és szakképzettségében kitűnő magyar kereskedő nemzedéket kiképezni, amely azon az úton haladva, amelyen valamikor hódoltattuk Havasalföldet, Északbulgáriát, a macsói és ozorai bánságokat, Szerbiát és a Ráma királyságot és leereszkedtünk a dalmát tengerpartokra is, most már nem a fegyverek erejével, hanem a magyar ipar és mezőgazdaság verhetetlen termékeivel és a magyar kereskedők szakképzettségével hódoltassa Balkánt és a Közelkeletet a magyar gazdasági expanzió szolgálatában“.

A közigazgatás a kormány megértő támogatásával máris elismerésre méltó eredményekre tekinthet vissza. Ezeknél az eredményeknél azonban nem kíván megállni, hanem állandó, megfeszített munkával azon van, hogy ez az annyira városias város minden tekintetben a vezető magyar városok közé emelkedjék és nagygyá nőjjon. Utak, utcák kemény burkolattal való ellátása, városrendezés, terek, utak fásítása, parkosítás, a Dunapart és a Darányi Telep rendezése a legközelebbi feladatok. A közbárányhid és fűtőház mai igényeknek megfelelő módon való megépítése ugyancsak sürgős követelmény. Szociális téren a kisemberek földhöz, házhoz való juttatása, ipari és önállósítási kölcsönök folyósítása és a szegényügy rendezése terén folyik igen figyelemreméltó munka. Kulturális tekintetben előtérben áll új iskolaépületek emelése a középfokú gazdasági tanintézet, a középfokú ipariskola, elemi iskolák, a polgári iskola és az iparostanonciskola s otthon számára, hogy a rendkívül nehéz elhelyezési gondjainkat enyhíteni tudjuk. A Darányi telepi közkönyvtár megszervezése után, a közeli hónapokban nyílik meg a Belvárosban a hét helyiségből álló, modern berendezésű városi kölcsönkönyvtár és előtérben van a színház megépítése, amelyre a színházalapban egy millió pengő áll rendelkezésre. Tervbevettük a központi Kultúrház megépítését is, amely a koncertek s nagyobb arányú rendezések, a létesítendő muzeum és a megnövekedett városi közkönyvtár befogadására szolgál.

Ujvidéknek két nagyszerű fürdője van: a városi Strandfürdő, Európa legnagyobb folyami strandja, amely egyidőben 10.000 fürdőző használatára elégséges és a Városi Jódos Gyógyfürdő. Ez a fürdő a város idegenforgalmának egyik legerősebb alappillére, ahol az ízületi bántalmakban, ischiásban, reumában stb. betegségekben

szenvedők nyernek gyógyulást. Természetes ásványvizének az ivókúrában is kitűnő hatása van. A szállodával egybeépített fürdőnek 20 holdas parkja van. Ezeknek a fürdőknek feljesztése ugyancsak fontos várospolitikai feladatot képez. Meg kell még említenünk a 100 ágyas Turista és Diákszállót is, amelyet most létesített a kereskedelemügyi minisztérium.

A legmodernebb magyar vidéki várost csak ily vázlatos képben érzékeltethettük az olvasóval. Bár ebből is bizonyos fogalmat alkothat magának Ujvidék nagyarányú fejlődéséről, — e kép csak a közvetlen szemlélet által válik teljessé. Egy bizonyos: Ujvidék a munka és bizakodás városa. Polgárainak céltudatos munkájával minden válságot átvészel és megerősödve kerül ki a küzdelmekből. A magyarrá lett Ujvidék kulturális törekvéseiben számít a többi magyar város baráti együttműködésére és elsősorban a Szeged várossal való kulturális kapcsolatok kiépítésére. Ujvidék szívesen vállalja ezt a testvéri munkaközösséget, mert átérzi helyzeti és hivatási jelentőségét és ebben a tudatban arra törekszik, hogy mind szélesebb utat biztosítson magának a magyar génusz egyre táguló horizontján.

PÁLOS KÁROLY

A „józan ész”

VAN-E, aki ne mondhatná el közülünk Cartesiusszal: „Heves vágyat éreztem, hogy meg tudjam különböztetni az igazat a tévestől és így tisztán láthassak utaimon, s bizakodással járhaszak életemben“!? Hány keserű órában tört fel belőlünk a panasz, mennyire más lett volna az életünk, ha tisztán láthattuk volna, minek megyünk elébe és meg tudtuk volna különböztetni vágyainkat a valóságtól! De a költő szavai szerint is „az embert vágyai vezérlik“, s „szép reményink hajnalcsillagánál a jövőndő tündéerkert gyanánt áll; s csak midőn a tömkelegbe lépünk: venni észre gyászos tévedésünk.“ Mindnyájunknak érdekében áll tehát, helyesen itélünk meg azt a helyzetet, amelyben vágyunk, igazi alakjukban látni az embereket és a dolgokat, mert e nélkül csalódás csalódást követ életünkben, s kétségbe esve vesszük észre, hogy ingatag talajon állunk: a valóság kicsúszik lábunk alól. A valóságnak erre a helyes ismeretére való gondolkodás és legfőképpen az a bizonyos józan ész, ítélőképesség, amely tájékoztatni hivatott bennünket világunkban. Érdemes kissé szemébe nézni a kérdésnek: miben rejlik ennek a titka, s hogyan kell gondolkodnunk, ha nyugodtan rá akarjuk magunkat bízni erre az emberi vezetőre?

Bizonyosan sokan vannak köztünk, akik fölösleges szörszálhasogatásnak tartják ezt a kérdést: egyrészt azért, mert még sohse jutott eszükbe, hogy éppen magáról a gondolkodásról gondolkozzanak, másrészt pedig, mert a fentebb említett Cartesiusszal együtt abban a véleményben vannak, hogy a józan ész a legjobban van elosztva a világon és így senki se szokta érezni, hogy neki abból esetleg többre volna szüksége, mint amennyit a magáénak mondhat. Pedig